

نقش معلم در مدیریت کلاس درس، موانع و مشکلات و راهنماهای مدیریت موفق کلاس درس

داریوش امجدی^۱

عبدالرضا علیپور^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۱۲ تاریخ چاپ: ۱۴۰۲/۰۹/۳۰

چکیده

هدف از نگارش مقاله حاضر، بررسی نقش معلم در مدیریت کلاس درس می باشد. مدیریت کلاس چالشی است که تمام معلمان با آن مواجه می شوند و تصمیمات و اقداماتی که معلمان در این حیطه انتخاب می کنند به شدت تاثیرگذار هستند. مدیریت کلاس چالشی است که تمام معلمان با آن مواجه می شوند و تصمیمات و اقداماتی که معلمان در این حیطه انتخاب می کنند به شدت تاثیرگذار هستند. در این مطلب، ما جنبه های مختلف مدیریت کلاس و اهمیت تدوین یک برنامه قبل از آغاز نیمسال تحصیلی را مورد بحث قرار خواهیم داد. هر معلمی وقتی به بحث مدیریت کلاس می رسد با چالش مواجه می شود. تصمیماتی که معلمان در این حیطه می گیرند و انجام می دهند می توانند باعث ایجاد یک سازندگی مسالمت آمیز و یا یک آشوب کامل شوند. اقدامات و نگرش های معلم در طول اولین جلسات کلاسی، جو کلاس در باقی ترم را مشخص خواهند کرد. بخاطر اهمیت این موضوع کارآمدترین معلمان، یک برنامه مدیریت کلاسی را قبل از آغاز اولین جلسه طرح ریزی می کنند. مقاله حاضر بر آن است تا به مفهوم مدیریت کلاس درس، نقش معلم در اداره آن و همچنین به موانع و راهنماهای آن پردازد. این مقاله که ابزار جمع آوری اطلاعات آن به روش کتابخانه ای است، به روش توصیفی-تحلیلی به بررسی مدیریت کلاس درس می پردازد. در ابتدا مدیریت کلاس تعریف شده و به نقش معلم در اداره کلاس می پردازد. در ادامه موانع و مشکلات فراروی مدیریت کلاس و همچنین راهنماهایی به منظور اداره بهتر کلاس درس ارائه می گردد.

واژگان کلیدی

معلم، اداره کلاس درس، مدیریت کلاس، کلاسداری معلمان، راهنماهای موفق مدیریت کلاس

۱- هنرآموز هنرستان شهید چمران، متوسطه دوم، اداره آموزش و پرورش منطقه گله دار، فارس، ایران.

۲- هنرآموز هنرستان شهید تهیدست، متوسطه دوم، اداره آموزش و پرورش منطقه گله دار، فارس، ایران.

مقدمه

مدیریت کلاس عبارت است از هنر به کار بردن دانش تخصصی و بهره‌گیری از مهارت‌های کلاس‌داری به منظور هدایت دانش‌آموزان به سوی اهداف مطلوب مورد نیاز دانش‌آموزان و جامعه.

مدیریت^۱ یعنی هنر انجام دادن کارها به وسیله‌ی دیگران (فالت) در این تعریف، رفتار آمرانه‌ی معلم و همچنین خود محوری وی مورد انتقاد قرار می‌گیرد. با توجه به این تعریف، معلم بایستی یک راهنمای خوب باشد، ولی کارها توسط خود دانش‌آموز انجام شود؛ و آنها در امر یادگیری فعال باشند. بدیهی است که هر چه مشارکت دانش‌آموزان در فعالیتهای کلاسی و در امر یادگیری بیشتر باشد، رشد مهارت‌های گوناگون در آنان بیشتر می‌شود و متکی به خود می‌گردند و اعتماد بنفس در آنان رشد می‌کند. باید در نظر داشت که این تعریف در کلاس‌هایی که فراگیران دوران کودکی را طی می‌کنند، دارای کاربرد زیادی نیست در مقطع ابتدایی، پیش از آنکه معلم به کودکان آموزش دهد، بایستی عمدتاً خود، برنامه ریز بوده و اهداف آموزشی را دنبال کند، زیرا با توجه به ویژگی‌های خاص کودکان اولامتکی به دیگران بوده و ثانیاً کم تجربه می‌باشند، این وظیفه به معلم برمی‌گردد، در حالی که آموزش بزرگسالان به دلیل اینکه آنان در امر برنامه ریزی‌های درسی و کلاسی، از اهمیت زیادی برخوردار می‌گردد. با توجه به موارد فوق در آموزش دوره‌های بالاتر، لازم است فراگیران، خود در امر یادگیری مشارکت داشته باشند. در تعریف دیگر مدیریت کار کردن با افراد به وسیله اعضای گروه هابرای تحقق اهداف سازمانی بیان شده است (پرداختچی، ۱۳۷۲).

در این تعریف، اهمیت مشارکت معلم به عنوان رهبر و راهنمای دانش‌آموزان، بیشتر ملحوظ است، بدین معنی که پس از اینکه اهداف مشخص شد معلم و دانش‌آموزان بایستی با برنامه ریزی صحیح راه رسیدن به آن را دنبال کنند. سازمان‌دهی عناصر انسانی و ایجاد جو مناسب، نقش مهمی در تحقق اهداف یادگیری دارند در این باره مدیریت مدرسه، مدیریت در کلاس و در کل، مدیریت آموزشی از تغییرهای مهمی هستند که در یادگیری و شکل‌دهی رفتار مطلوب در فراگیران نقش مهمی را ایفا می‌کنند.

آدیر (۱۹۸۳) معتقد است که عناصر اصلی مدیریت در سه عامل فرد، گروه، وظیفه (یا هدف) قابل بررسی است. کاربرد نظریه جان آدیر برای مدیران مدارس این است که باید به اهداف آموزش و پرورش آگاه باشند و بتوانند معلمان را از کم و کیف آن آگاه سازند و اهداف را تبیین کنند از طرف دیگر در مواقع مناسب معلمان را گردآورند و آنان را از مشکلات مدرسه و مسائل آموزشی آن، مطلع و در تمام آن موارد بحث کنند مدیران باید کاری انجام دهند که یکایک معلمان احساس ارزشمندی کرده و به تدریج به همکاری گروهی در راستای برآوردن اهداف مدرسه سوق داده شوند در ادامه به علل بی‌نظمی در کلاس درس و اصول کلی مدیریت در کلاس اشاره می‌گردد.

مدیریت کلاس در مدرسه یکی از مهمترین چالش‌هایی است که هر معلم در محیط تحصیلی با آن روبرو می‌شود. برای مدیریت بهتر کلاس، می‌توانید از راه کارهای تضمینی زیر استفاده کنید:

برنامه‌ریزی دقیق برای مدیریت کلاس

قبل از شروع هر کلاس، بهتر است یک برنامه درست و دقیق برای کلاس تدوین کنید که شامل مواردی مانند ساعت شروع و پایان کلاس، موضوعات مورد بحث، انجام تمرینات و فعالیت‌های دیگر است.

¹ - Management

یک برنامه درست و دقیق برای کلاس تدوین کردن، یعنی از پیش تعیین کردن مباحثی که در کلاس بررسی خواهید کرد و تعیین زمان مشخص برای هر فعالیت کلاسی، می‌تواند به شما در بهبود عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان کمک می‌کند. همچنین، این برنامه باعث می‌شود شما از تغییرات ناگهانی و ایجاد بحران در کلاس پیشگیری کنید. همچنین، برنامه‌ریزی دقیق می‌تواند به شما در پیش‌بینی و مدیریت احتمال تقاطع‌های کلاسی کمک کند. در طراحی برنامه در نظر داشته باشید که بهتر است برای مباحثی که نیاز به توضیح و آموزش دارند، زمان بیشتری را در نظر بگیرید و فعالیت‌هایی که تعامل و گفتگو را بیشتر می‌طلبند، در مدت زمان کوتاه‌تری برگزار کنید.

برقراری ارتباط با دانش‌آموزان

برای مدیریت بهتر کلاس، باید ارتباط بیشتری با دانش‌آموزان برقرار کرد. این ارتباط می‌تواند شامل شنیدن نظرات و ایده‌های آنها، بحث درباره مسائلی باشد که ممکن است در کلاس پیش آیند و تشویق و پشتیبانی از آنها برای یادگیری و انجام تمرینات باشد.

ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان می‌تواند به شما کمک کند تا نیازهای آنها را بشناسید و بتوانید با استفاده از آنها، فعالیت‌های کلاسی را برنامه‌ریزی کنید. همچنین، با ارتباط خوب با دانش‌آموزان، می‌توانید بحث‌های سازنده‌تری در کلاس ایجاد کنید و احتمال تقاطع و ناهماهنگی کلاسی کاهش پیدا کند.

این موضوع می‌تواند به شما کمک کند تا بیشتر با نیازها و خصوصیات دانش‌آموزان آشنا شوید. با برقراری ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان، می‌توانید متوجه شوید که کدام دانش‌آموزان به کدام موضوعات بیشتر علاقه‌مند هستند و چگونه می‌توانید برای آنها فعالیت‌های جذاب و کاربردی در کلاسی برگزار کنید. همچنین، می‌توانید بحث‌های سازنده‌تری در کلاس ایجاد کنید و احتمال تقاطع و ناهماهنگی کلاسی کاهش پیدا کند.

حفظ نظم برای مدیریت کلاس در مدرسه

برای مدیریت بهتر کلاس، باید به حفظ نظم در کلاس توجه کرد. برای این کار، می‌توانید از سیستم‌هایی مانند سکوت کردن یا تعلیق دادن دانش‌آموزانی که از قوانین کلاس خارج می‌شوند استفاده کنید.

حفظ نظم در کلاس، می‌تواند به شما کمک کند تا از کنترل کلاس بیشتری برخوردار شوید و بتوانید برنامه‌های خود را بدون انحراف از مسیر خود، به اجرا درآورید. استفاده از قوانین و سیستم‌های متنوعی مانند سیستم جایزه و مجازات و کارت‌های رفتاری، می‌تواند به شما در حفظ نظم کلاس کمک کند.

اعمال قوانین مشخص و رعایت حقوق و وظایف هر دانش‌آموز، به شما کمک می‌کند تا برای دانش‌آموزان حدود رفتاری روشنی را مشخص کنید و همچنین برای خودتان یک پایگاه امن و مطمئن برای مدیریت کلاس در مدرسه فراهم کنید. برای اینکه قوانین مشخص شما مورد توجه دانش‌آموزان قرار گیرد، بهتر است آنها را از ابتدای سال تحصیلی شروع کنید و با همکاری دانش‌آموزان، قوانینی را ایجاد کنید که همه اعضای کلاس موظف به رعایت آنها باشند. به عنوان مثال، ممکن است قوانینی مانند “عدم استفاده از تلفن همراه در کلاس”، “رعایت حریم خصوصی هر دانش‌آموز” و “عدم ایجاد صدای بلند در کلاس” را برای کلاس تعیین کنید.

۱- افزایش تمرکز

هنگامی که در کلاس درس نظم حفظ می‌شود، دانش‌آموزان معمولاً بهترین حالت تمرکز را تجربه می‌کنند و این به آنها کمک می‌کند تا مطالب درسی را بهتر درک کنند و به طور کلی در یادگیری پیشرفت کنند.

۲- کاهش نوسانات رفتاری

نظم حفظ شده در کلاس درس، به دانش‌آموزان کمک می‌کند که رفتارشان را کنترل کنند و نوسانات رفتاری که ممکن است در دیگر دانش‌آموزان ایجاد شود را کاهش دهند.

۳- افزایش خودانگیختگی

هنگامی که دانش‌آموزان به محیطی عادی و بدون نوسان و تغییرات خارجی در کلاس درس وارد می‌شوند، بیشتر به حواس خود متمرکز می‌شوند و این می‌تواند به خودانگیختگی و اعتماد به نفس آن‌ها کمک کند.

۴- ایجاد روابط مثبت

نظم حفظ شده در کلاس درس، به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با یکدیگر روابط مثبت برقرار کنند و به طور کلی به محیط کلاسی مثبت و دوستانه دست یابند.

۵- ایجاد فضای یادگیری

با حفظ نظم در کلاس درس، یک فضای یادگیری خوب ایجاد می‌شود که برای دانش‌آموزان مناسب است و به آن‌ها کمک می‌کند تا بهترین پتانسیل خود را در یادگیری داشته باشند.

۶- کاهش تنش

نظم حفظ شده در کلاس درس، به دانش‌آموزان کمک می‌کند که احساس تنش کمتری داشته باشند و با آرامش و روانی بهتر، به یادگیری خود متمرکز شوند.

۷- بهبود رفتار

نظم حفظ شده در کلاس درس به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا رفتار بهتری در کلاس داشته باشند و این می‌تواند به طور کلی به بهبود شیوه یادگیری و تجربه کلاسی دانش‌آموزان کمک کند.

۸- تسهیل ارتباطات

با حفظ نظم در کلاس درس، معمولاً برقراری ارتباطات و تعاملات بین دانش‌آموزان و معلم راحت‌تر است و این می‌تواند به بهبود روابط و ایجاد محیط کلاسی مناسب کمک کند.

به طور کلی، حفظ نظم در کلاس درس به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا بهترین حالت تمرکز و رفتار را داشته باشند و به طور کلی به یادگیری و پیشرفت خود بپردازند؛ بنابراین، مدیریت کلاس درس با حفظ نظم باید یکی از اولویت‌های معلمان در ایجاد یک محیط کلاسی مناسب باشد.

استفاده از فنون آموزشی مختلف

استفاده از فنون آموزشی مختلف مانند گروه بندی دانش‌آموزان، ارائه سوالات باز، استفاده از نمایشگرهای تعاملی و غیره می‌تواند به شما کمک کند تا کلاس را بهتر مدیریت کنید.

استفاده از فناوری می‌تواند به شما کمک کند تا به صورت مؤثرتری کلاس را مدیریت کنید. با استفاده از رایانه‌ها، تابلت‌ها و نرم‌افزارهای مختلف، می‌توانید برای دانش‌آموزان فعالیت‌های جذاب و آموزنده‌ای ایجاد کنید. همچنین، می‌توانید با استفاده از سامانه‌های آنلاین برای ارسال تکالیف و بررسی آن‌ها، نظم و انضباط بیشتری در کلاس خود ایجاد کنید. برای مثال، می‌توانید از یک نرم‌افزار نظارت‌کننده بر کلاس برای مشاهده دانش‌آموزانی که به کلاس خود حضور نمی‌دهند، استفاده کنید.

برای بهتر مدیریت کردن کلاس درس، معلمان باید با انواع فنون آموزشی آشنا شوند و از آنها به درستی استفاده کنند. در زیر، به برخی از این فنون آموزشی و روش‌های مدیریت کلاس درس اشاره می‌کنیم:

۱- روش‌های تعاملی

از جمله فنون آموزشی تعاملی می‌توان به گروه کاری، مرور یا بازیابی درس قبلی، نوشتن همزمان و حل مسئله در گروه اشاره کرد. این روش‌ها می‌توانند باعث تقویت همکاری و هم‌افزایی در کلاس شوند.

۲- مدیریت کلاس در مدرسه با استفاده از تکنولوژی

استفاده از تکنولوژی می‌تواند به شما در مدیریت کلاس کمک کند، مانند استفاده از پرده نمایش و مطالعه، صفحه نمایش هوشمند، فیلم‌های آموزشی و یا نرم‌افزارهای مدیریت کلاس.

۳- استفاده از سیستم‌های تشویقی و تنبیهی

سیستم‌های تشویقی مثل برگزاری مسابقات و پاداش‌های کوچک و سیستم‌های تنبیهی مثل نشان دادن برخی رفتارهای نامناسب به دانش‌آموزان می‌تواند به مدیریت کلاس کمک کند.

۴- استفاده از روش‌های چندگانه

روش‌های چندگانه مانند تصویرسازی، تعامل با شیء و یا بازی‌های آموزشی می‌توانند به مدیریت کلاس شما کمک کنند.

۵- مدیریت زمان

مدیریت زمان به شما کمک می‌کند تا کلاس را بهتر برنامه‌ریزی کنید. می‌توانید با استفاده از روش‌های زمان‌بندی مانند برنامه‌ریزی پیشینه درس، زمان‌بندی فعالیت‌ها و استفاده از ساعت نمایشگر در کلاس، به مدیریت کلاس بهتری دست یابید.

۶- مدیریت صدا و سکوت

مدیریت صدا و سکوت مهمترین جنبه‌های مدیریت کلاس است. شما می‌توانید با استفاده از اعلام قوانین محترمانه و برگزاری فعالیت‌های آرامش‌بخش، به مدیریت صدا و سکوت کلاس کمک کنید.

۷- استفاده از فنون انگیزشی

استفاده از فنون انگیزشی مانند پرسش‌های بلند، تمرین‌های بازخورد، بازی‌های آموزشی و تمرین‌های تیمی می‌تواند به افزایش انگیزه دانش‌آموزان و بهبود مدیریت کلاس کمک کند.

به طور کلی، برای مدیریت بهتر کلاس درس، می‌توانید از ترکیب انواع فنون آموزشی استفاده کنید و برنامه‌ریزی دقیقی را برای کلاس خود پیاده سازی کنید. در نهایت، حواستان باشد که مدیریت کلاس درس نیازمند صبر و تمرین است، بنابراین بهتر است در طول زمان به آن کار پردازید.

تشویق به مشارکت فعال دانش‌آموزان

این موضوع در مدیریت کلاس درس، نقش مهمی در بهبود محیط آموزشی دارد. با این کار، دانش‌آموزان به عنوان یکی از اعضای فعال کلاس، حس مالکیت و مسئولیت درباره یادگیری و پیشرفت خود در کلاس خود را پیدا می‌کنند.

از این طریق دانش‌آموزان می‌توانند مهارت‌های مختلفی را تقویت کنند. برای مثال، آن‌ها می‌توانند به مهارت‌های مدیریت زمان، برقراری ارتباط، همکاری و حل مشکلات پردازند.

همچنین، با تشویق دانش آموزان به مشارکت فعال می‌توان ایجاد یک فضای آموزشی دوستانه و همکارانه را ترویج داد. این باعث افزایش تعامل و همکاری بین دانش آموزان و حتی با معلم می‌شود. به علاوه، این موضوع به آن‌ها کمک می‌کند تا از نظر اجتماعی و عاطفی بهتر عمل کنند. با داشتن مسئولیت‌های مدیریت کلاس، دانش آموزان می‌توانند به احترام، همدلی و همکاری با دیگران عادت کنند.

در کل، تشویق دانش آموزان به مشارکت فعال، برای بهبود محیط آموزشی و افزایش عملکرد دانش آموزان بسیار مهم است. با این کار، دانش آموزان به مسئولیت‌پذیری، همکاری، مدیریت زمان و حل مسئله علاقه‌مند می‌شوند و به طور کلی بهبود قابل توجهی در فرآیند یادگیری خود داشته باشند.

در نهایت، این موضوع می‌تواند در مدیریت کلاس در مدرسه، بهبود روحیه کلاسی و افزایش انگیزه و مشارکت در فعالیت‌های کلاسی کمک می‌کند.

موانع و مشکلات مدیریت کلاس درس

در مدیریت کلاس با شرایط اقلیمی، جغرافیایی و شرایط کمی و کیفی و استانداردهای متفاوت و ضوابط موجود و جو کلاس، موانع و مشکلات مدیریتی مختلفی در کلاس ایجاد می‌شود. البته ابتدا باید تعریف روشن از موانع و مشکلات مدیریت کلاس داشته باشیم. منظور ما از مشکلات مدیریتی هرگونه موقعیتی است که محیط یادگیری را مختل می‌کند و یا موجب حواس‌پرتی دانش آموزان و یا معلم می‌شود.

صیامی (۱۳۸۰) به نقل از کیندزواتر (۸۹) (۱۹۷۸) منشأ رفتارهایی که معلمان آن‌ها را مشکلات مدیریتی تلقی می‌کنند را خود معلمان، مشکلات عاطفی دانش آموزان و رفتارهای غیرعمدی و ناپایدار دانش آموزان بیان می‌کند.

فرانسیس (۱۹۷۵) چهار منبع اصطکاک را با عنوان سر و صدا، وسایل، تحرک و پیچ‌پیچ توصیف کرده است. هیچ‌یک از این منابع به تنهایی برای اقتدار معلم مشکل مهمی محسوب نمی‌شود ولی چنانچه هر یک از آن‌ها به شکلی نادرست اداره شود، می‌تواند از تحریکی جزئی به صورت برخوردی مهم ظاهر شود (صبایان، ۱۳۸۰).

مطالعات نشان می‌دهد که اغلب ۳۰ درصد یا بیشتر زمان آموزشی در هر روز به صورت پیش‌بینی شده و یا پیش‌بینی نشده از بین می‌رود و از دست دادن زمان به هر علتی که باشد تأثیر منفی بر پیشرفت علمی فراگیران می‌گذارد و شرایطی را برای مشکلات رفتاری دانش آموزان ایجاد می‌کند (اورتسون و هاریس، ۱۹۹۲).

وقفه‌های هنگام راهنمایی‌های معلم قبل و بعد از یک بخش آموزشی، دلیل اکثر مشکلات مدیریتی کلاس و از دست دادن فرصت‌هاست. در طول کار روزانه اتفاق‌های پیش‌بینی نشده زیادی روی می‌دهند که این وقایع ممکن است به وسیله دانش آموزان، مربیان مدرسه و مشاهده‌کنندگان آغاز شود.

هر کلاسی دارای زنجیره‌ای از خصوصیت‌ها است که در مقایسه با کلاس‌های دیگر و با شخصیت و شیوه کار معلم فضای مربوط به خود را به وجود می‌آورد. برخی از ویژگی‌ها را در تمام کلاس‌ها می‌توان یافت و لازم است آن‌ها را در حرفه معلمی و اداره کلاس مورد توجه قرار داد. (زمانی، ۱۳۷۹) به نقل از دوایل (۹۱) (۱۹۷۹) این ویژگی‌ها را چنین توصیف می‌کند:

۱ - کلاس محیطی چند بعدی است.

۲ - بسیاری از حوادث کلاس به صورت هم‌زمان روی می‌دهد.

۳ - حوادث کلاسی نه تنها چند بعدی و هم‌زمان است، بلکه هر کدام از آنها به لحظه‌ای خاص مربوط می‌شود. به عبارت دیگر اکثر اتفاق‌هایی که با هم در کلاس روی می‌دهد، نیاز به عکس‌العمل آنی و لحظه‌ای معلم دارد.

۴ - علاوه بر آنی بودن، چند بعدی بودن و هم‌زمان بودن فعالیت‌ها، مهم‌ترین ویژگی هر کلاس این است که جریان فعالیت‌ها در کلاس بسیار غیرقابل پیش‌بینی است. اداره کردن چنین محیطی نیازمند تصمیمات آنی، سریع و مداوم است و به مهارت‌های خاص مدیریتی نیاز دارد.

راهبردهای مدیریت موفق کلاس^۱

حضور به موقع: علت بسیاری از مشکلات کلاس، دیر رسیدن معلم به کلاس یا آماده کردن ابزار و وسائل بعد از استقرار دانش‌آموزان در کلاس است.

نحوه ورود معلم در هر جلسه به کلاس هم مهم است بولمر می‌گوید «بیشتر قضاوت افراد (فراگیران) متأثر از اولین برخوردها است (عباسی و همکاران، ۱۳۹۳).

اگر معلم با انگیزه، بانشاط و صمیمانه وارد کلاس شود اثر مثبت روانی بر فراگیران خواهد داشت اما اگر با حالت کسلی و خستگی وارد شود قطعاً این اثر منفی خواهد بود. (عباسی و همکاران، ۱۳۹۳).

آمادگی کامل: منظور از آمادگی کامل تنها در امور مهم مثل آمادگی در موضوع درس نیست، بلکه به امور جزئی هم مانند ابزار و وسائل نظر دارد.

استقرار سریع کلاس برای شروع: همین که معلم و دانش‌آموزان در کلاس حاضر شوند درس باید سریعاً طبق برنامه آغاز شود.

تاکید بر همکاری کلاس: باید قیل از شروع کار همکاری کامل از سوی همه وجود داشته باشد. یکی از راه‌های جلب توجه صدا کردن نام دانش‌آموزان است.

استفاده قاطع و موثر از صدا: وسیله ارتباطی میان معلم و دانش‌آموز صداست. این وسیله باید برای برقراری ارتباط، روشن و واضح به کار رود.

هشیاری نسبت به وقایع کلاس: معلمین موفق این احساس را در کلاس ایجاد می‌کنند که در پشت سر هم چشم دارند.

تجزیه و تحلیل وقایع کلاس: معلم دلایل پنهان رفتار دانش‌آموزان را هم بشناسد.

داشتن فنون و روش شناخته شده برای مقابله با بحران‌ها: موقعیت‌های بسیاری وجود دارند که بحران‌های کوچکی ایجاد می‌کنند و اگر دانش‌آموزان و معلم هر دو آمادگی داشته و به درستی بدانند چه کاری باید انجام شود می‌توان این وقایع را به سادگی و بدون تهدید کنترل کلاس رفع کرد.

بذل توجه مناسب معلم: تحلیلی از تعامل کلاسی نشان می‌دهد که معلمین مقدار نامتناسبی از وقت خود را صرف افراد یا گروه‌های خاص می‌کنند؛ مثلاً با بچه‌های باهوش‌تر دوست‌تر هستند. معلم با زمان‌بندی مناسب می‌تواند رهنمودهای مناسبی به تک‌تک بچه‌ها بدهد و کمک کند تا احساس کنند که او مراقب کار آن‌ها و پیشرفتشان است.

¹ - Successful Class Management Strategies

پرهیز از مقایسه: مقایسه یعنی اینکه به برخی از شاگردان گفته شود که عملکرد آن‌ها در حد معیارهای دیگران نیست. این کار نه تنها باعث می‌شود که افراد مورد مقایسه نسبت به معلم دشمنی و رنجش پیدا کنند، بلکه باعث تقسیم کلاس نیز می‌شود.

اطمینان از وفای به عهد: اگر معلم قول دهد که به نحوی به یک دانش آموز کمک کند یا کار خاصی را برای کلاس انجام دهد این قول باید قابل اجرا بوده و به آن عمل شود.

سریع نمره دادن: کاری که به سرعت نمره داده شود و به شاگرد پس داده شود نه تنها به یادگیری آن‌ها کمک می‌کند، بلکه به معلم نیز در یادداشت پیشرفت و به رفع اشکالات کمک می‌کند.

استفاده خوب از سوال‌ها: سوالات مقدماتی و متنوع معلم باعث حفظ علاقه شاگردان شده و به تمرکز حواس و توجه آن‌ها نسبت به معلم کمک می‌کند.

فراهم آوردن موقعیت‌های مناسب برای فعالیت‌های تجربی: صحبت کردن معلم در ارائه بخشی از درس نباید بیش از یک دقیقه تا یک دقیقه و نیم به ازای هر سال از سن دانش آموزان وقت بگیرد (بسته به توانایی کلاس) همین که این مدت به سر آید باید به شاگردان فرصتی برای کار عملی داده شود.

هر جا کار عملی وجود دارد وظایف عادی کلاس را به دانش آموزان بسپارید: دانش آموزان خیلی دوست دارند وظایفی را که در کلاس به آن‌ها واگذار می‌شود انجام دهند. این کار بیانگر اعتماد معلم به آن‌ها و جایگاه ایشان به عنوان اعضای با ارزش کلاس می‌باشد.

برقراری نظم و ترتیب فیزیکی قابل استفاده در کلاس: معلم باید قبل از شروع کلاس نحوه قرار گرفتن اشیاء را مشاهده کند و مطمئن شود که همه چیز مرتب است.

چاره جویی برای مشکلات دانش آموزان: اداره خوب کلاس باید فرصت‌هایی را برای طرح مشکلات دانش آموزان فراهم کند تا در آن دانش آموزان احساس کنند که معلم برای دیدگاه آن‌ها ارزش قائل است.

به پایان رساندن درس با موفقیت: علاوه بر اینکه معلم در پایان کلاس باید زمان کافی به دانش آموزان بدهد تا اشکالات خود را رفع کنند و راهنمایی‌ها و کارهای لازم را به آن‌ها ارائه دهد، جدا شدن از کلاس با واژه‌ها یا رفتارهای دوستانه هم اهمیت دارد. ترک خوشایند کلاس درس دارای این فایده است که به دانش آموز متذکر می‌شود که علی‌رغم همه مشکلاتی که در طی کلاس وجود دارد، معلم چندان ناراحت نیست و این روش مفیدی برای ابراز این نکته به دانش آموزان مشکل‌دار است که رفتار آن‌ها تأثیر چندانی نداشته است.

نتیجه گیری

به طور خلاصه می‌توان گفت: به منظور ایجاد نظم و تغییر مدیریت کلاسی، سه شرط لازم است و این شروط عبارتند از: روش تدریس مناسب، ویژگی‌های شخصیتی معلم و استفاده از فنون تدریس،

با توجه به این که آموزش و یادگیری بیشتر از طریق تعامل بین معلم و فراگیر در کلاس درس اتفاق می‌افتد، شایسته است عوامل مؤثر بر آن از طریق روش‌های علمی مورد بررسی قرار گیرد. در مدیریت اثربخش کلاس عوامل مختلفی از جمله وضعیت تربیتی، عوامل گوناگون فرهنگی، پایگاه اجتماعی و اقتصادی دانش آموزان، تجارب قبلی معلم، مهارت‌های دانش آموزان کلاس و نیز هدف‌های یادگیری مورد توافق معلم و دانش آموز دخالت دارند.

نمی‌توان جهت مدیریت کلاس به‌طور صریح و روشن فرمول‌هایی ارائه داد و به کارگرفت و سریع به نتیجه رسید، بلکه باید متناسب با فضا و جو کلاس و محتوای آموزشی و منابع و وسایل آموزشی و شرایط اجتماعی، اقتصادی، جغرافیایی و... دانش‌آموزان کلاس از راه کارهای مختلفی جهت مدیریت کلاس استفاده کرد و به این موضوع مهم توجه نمود که سعی شود از بروز مشکلات در کلاس تا حد امکان پیش‌گیری گردد و مدیریت کلاس را معادل مفاهیم انضباط یا تدریس صرف ندانست.

ایجاد نظم و هماهنگی، شرط لازم تدریس موفق است. اداره‌ی کلاسی کارآمد و مؤثر یگانه راهی است که به آموزش و یادگیری کارساز و مؤثر ختم می‌شود. ایجاد نظم و هماهنگی شرط لازم یک آموزش سودمند است، ولی کافی نیست. برای کنترل کلاس و هم‌چنین افزایش یادگیری باید از روش آموزش مناسب استفاده کرد. معیارهایی در هر کار آموزشی، موفقیت دانش‌آموزان است. پس باید محیط کلاس را به یک محیط جالب، مثبت و جذاب تبدیل کرد.

منابع و مآخذ

- ۱- اسماعیلی، محمد رضا: کاتبیان، شهره و خداداد، شعله (۱۳۹۱)، «رابطه خود کارآمدی سبک مدیریت کلاس معلمان تربیت بدنی آموزش و پرورش شهر تهران»، فصلنامه مدیریت رفتار.
- ۲- اولیوا، پتر، اف (۱۳۷۹)، «نظارت و راهنمایی آموزشی در مدارس امروز»، غلامرضا احمدی و سعیده شهابی، اصفهان، دانشگاه آزاد اسلامی واحد خوراسگان.
- ۳- الماسی حسینی، سیدصمد. (۱۳۹۷). مدیریت کلاس درس. کنفرانس ملی دستاوردهای نوین جهان در تعلیم و تربیت، روانشناسی، حقوق و مطالعات فرهنگی اجتماعی. <https://sid.ir/paper/898052/fa>
- ۴- بابالویان، رضا. سعداللهی، آرش و مسعودی، مجید، (۱۳۹۴)، «مدیریت کلاس درس»، کنفرانس سراسری دانش و فناوری علوم تربیتی مطالعات اجتماعی و روانشناسی ایران، تهران: موسسه برگزار کننده همایش های توسعه محور دانش و فناوری سام ایرانیان.
- ۵- بت ریس، اس و فنی مور (۱۳۸۱)، «مدیریت کلاس درس مبتنی بر دانش آموز محوری»، کیانوش هاشمیان، تهران، دانشگاه الزهرا (س).
- ۶- براون، سالی، (۱۳۸۲)، «راهنمای تدریس موثر»، ترجمه کوروش فتحی واجارگاه، تهران: آبیژ.
- ۷- بیلر، رابرت فردریک، (۱۳۷۶)، «کاربرد روانشناسی در آموزش»، ترجمه پروین کدیور، تهران: مرکز نشر دانشگاهی.
- ۸- بهارلو، ف و بهروز، ف. (۱۳۹۸). «راهکارهای عملی مدیریت کلاس درس در مدارس ابتدایی. پژوهشنامه اورمزد» - (۴۷) (ضمیمه شماره ۲)، ۲۷-۵۴. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=478424>
- ۹- پرداختچی، محمد حسن، (۱۳۷۲)، «منابع اقتدار راهنمایان آموزشی»، فصل نامه مدیریت در آموزش و پرورش، سال دوم شماره ۸.
- ۱۰- پیریایی، حسین، (۱۳۸۳)، «بررسی راههای افزایش علاقه مندی دبیران استان لرستان با استفاده از روش های تدریس».

- ۱۱- تابلستون، دونواکر، (۱۳۸۶)، «آنچه هر مهلم باید بداند: مدیریت کلاس و کلاس داری»، ترجمه بهمن ابراهیمی و علی اسماعیلی، تهران: شلاک.
- ۱۲- جویس، بروس و ویل، مارشا، (۱۳۷۶)، «الگوهای جدید تدریس»، ترجمه بهرنگی، محمد رضا، نشر تابان.
- ۱۳- حیدری لقب، ط؛ و امین بیدختی، ع؛ و طالع پسند، س. (۱۳۹۹). «اثربخشی آموزش معلمان در مدیریت مؤثر کلاس درس بر درگیری تحصیلی رفتاری و شناختی دانش آموزان مدارس ابتدایی شهر سمنان». آموزش و ارزشیابی (علوم تربیتی)، ۱۳(۵۱)، ۷۲-۵۱. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=572046>
- ۱۴- خلخالی، ع؛ و سلیمان پور، ج؛ و فردی، م. (۱۳۸۹). «ارایه مدلی جهت استقرار مدیریت کلاس درس سالم». روانشناسی تربیتی، ۱(۲)، ۷۱-۶۰. <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=167084>
- ۱۵- رگ، ادوارد کنراد، (۱۳۸۲). «مدیریت کلاس در دبستان»، ترجمه علیرضا کیامنش و کامران گنجی، تهران: رشد.
- ۱۶- رئوفی، حسین، (۱۳۷۷)، «مدیریت، رفتار رفتار کلاسی»، چاپ دوم، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
- ۱۷- سانتراک، جان، (۱۳۸۵)، «روانشناسی تربیتی»، ترجمه مرتضی امیدیان، یزد: دانشگاه یزد.
- ۱۸- سرمد، غلامعلی، (۱۳۷۶)، «تدریس، هنر معلمی»، تهران: انتشارات اشراق.
- ۱۹- سیف، علی اکبر، (۱۳۸۷)، «تغییر رفتار و رفتار درمانی: نظریه ها و روش ها»، تهران: دوران.
- ۲۰- سیف، علی اکبر، (۱۳۸۷)، «روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش»، تهران: دوران.
- ۲۱- شعبانی، حسن، (۱۳۸۲)، «مهارت های آموزش و پرورش (روشها و فنون تدریس)»، تهران: انتشارات سمت.
- ۲۲- صباغیان، زهرا (۱۳۸۰)، «مدیریت کارآمد کلاس درس (راهنمای معلمان ومدرسان)»، تهران، انتشارات سمت.
- ۲۳- صیامی، توحید (۱۳۸۰ و ۱۳۷۰)، «مدیریت کلاس درس»، ماهنامه رشد آموزشی، مهرماه، صص ۲۲-۲۴، اسفندماه ۳۱-۳۴ و اردیبهشت ماه صص ۴۳-۴۵.
- ۲۴- عباسی، مصطفی. زیری، حسن. عباسی، رضا، (۱۳۹۳). «نقش های معلم در مدیریت کلاس درس»، اولین سمپوزیوم علوم مدیریت تهران، اسفندماه ۹۳.
- ۲۵- عباسی، رضا. هاشمی فارسی، آسیه وعباسی، مصطفی. (۱۳۹۵)، «بررسی مدیریت کلاس درس معلمان با تأکید بر فنون کلاس داری آنان»، مجله رویکردهای پژوهشی در علوم اجتماعی، شماره ۶، تابستان ۹۵، صص ۸۴-۹۲.
- ۲۶- علی نژاد، سهراب. عباسی، رضا و محمد نیا، سید یعقوب و هاشمی فارسی، آسیه. (۱۳۹۵)، «مروری بر شیوه های مدیریت کلاس درس و روش اداره آن»، دومین کنفرانس ملی راهکارهای توسعه و ترویج آموزش علوم در ایران، دانشگاه پیام نور و آموزش و پرورش گله دار، تیرماه ۹۵
- ۲۷- غلامی، عادل، نامداری، یوسف، رحمانی، سیده زینب و صفدری، سجاد. (۱۴۰۲). روش های مدیریت کلاس درس. کنفرانس بین المللی روانشناسی، علوم تربیتی و سبک زندگی. <https://sid.ir/paper/1129972/fa>
- ۲۸- غیاثوندیان، شهرزاد، شهبازی، هومن، کاظم نژاد، انوشیروان، گودرزی، زهرا و رضوی، سیده نرجس. (۱۳۹۸). ارتباط شیوه مدیریت کلاس درس با اشتیاق به مطالعه و موفقیت تحصیلی. پژوهش پرستاری، ۱۴(۲)، ۵۹-۶۶. <https://sid.ir/paper/381831/fa>

- ۲۹- فتحی آذر اسکندر، (۱۳۸۲)، «روشها و فنون تدریس»، تبریز: انتشارات دانشگاه تبریز.
- ۳۰- ملامحمد آغبلاغی، محمدهادی، زینی، افشین، حسین پور، محمد و بافکار، زهرا. (۱۴۰۲). مدیریت کلاس درس. کنفرانس بین المللی پژوهش های مدیریت و علوم انسانی در ایران. <https://sid.ir/paper/1086135/fa>
- ۳۱- هرگنهان، بی. آر و السون، ام. اچ. (۱۳۸۷)، «مقدمه ای بر نظریه های یادگیری»، ترجمه علی اکبر سیف، تهران: دوران.

32. Alexandria, VA: ASCD. Evertson C. M., & Weinstein, C. (2016) Classroom management as a field of inquiry. In C. M. Evertson & C. Weinstein (Eds.), *Handbook of Classroom Management: Research, practice, and contemporary issues* (pp. 3-15).
33. Bohn, C. M., Roehrig, A. D., & Pressley, M. (2014) The first days of school ineffective and less effective primary-grades classrooms. *Elementary School Journal*, 104, 269-287.
34. Boston: Allyn and Bacon. Glasser, W. (2015) *Schools without failure*. New York: Harper and Row. Dignath, C., Buettner, G., & Langfeldt, H., 2008, How can primary school students learn self-regulated learning strategies most effectively? A meta-analysis on self-regulation training programmes. *Educational Research Review*, 3, 101-129.
35. Dunn, N. A., & Baker, S. B. (2022) Readiness to serve students with disabilities: A survey of elementary school counsellors. *Professional School Counselors*, 5 (4), 277-284.
36. Emmer, E. T., 1984, *Classroom management: Research and implications*. (R & D Report No. 6178). Austin, TX: Research and Development Center for Teacher Education, The University of Texas. (ERIC Document Reproduction Service No. ED251448).
37. Austin, TX: Research and Development Center for Teacher Education, University of Texas. (ERIC Document Reproduction Service No. ED226452).
38. Evertson, C. M., & Weinstein, C. S. (Eds.). (2016) *Handbook of classroom management: Research, practice, and contemporary issues*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
39. Glasser, W. (20 19) *The quality school: Managing students without coercion*. New York: Harper and Row.
40. Oliver, R. M., Wehby, J. H., & Reschly, D. J. (2021) Teacher classroom management practices: Effects on disruptive or aggressive student behaviour. *Campbell Systematic, Reviews*, 4, 1-55.
41. Jones, V. & Jones, L. (2021). *Comprehensive classroom management creating communities of support and solving problems*. 7. Edition, Pearson Education, Inc.
42. Klammer-Hoogma, M. (2022) *Klassenmanagement [Classroom management]*. Groningen/Houten, the Netherlands: Noordhoff Uitgevers.
43. Lane, K. L., Menzies, H. M., Bruhn, A. L., & Crnabori, M. (2021) *Managing challenging behaviours in schools: Research-based strategies that work*. New York, NY: Guilford Press.
44. Lewis, T. J., & Sugai, G. (2019) Effective behaviour support: A systems approach to proactive schoolwide management. *Focus on Exceptional Children*, 31, 1-24
45. Priest E., *Magnetohydrodynamics of the Sun*, by Eric Priest, Cambridge University Press, 2014.
46. Rydell, A. M., & Henricsson, L. (2014) Elementary school teachers' strategies to handle externalizing classroom behaviour: A study of relations between perceived control, teacher orientation and strategy preferences. *Scandinavian Journal of Psychology*, 45, 93-102.